Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: zamankbr.ru

ЗАМАН

Бараз кюн, 12 октябрь, 2016 жыл №195 (20116)

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ ВРЕМЯ ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Кенгеш

Терроризмге къажау туруу, профилактика ишни тирилтиу жаны бла вопросланы сюзгендиле

Тюнене Пятигорскда Россейни ФСБ-сыны директору **Александр Бортниковну** башчылыгъында Терроргъа къажау миллет комитетни жыйылыуу къуралгъанды. Аны ишине КъМР-ни Башчысы **Юрий Коков** да къатышханды. Анда Шимал-Кавказ регионда террорчулукъгъа къажаулукъ, бу жаны бла комиссияланы эм жер-жерли власть органланы профилактика ишлерин тирилтиу вопрослагъа къарагъандыла.

Кенгешни ишине НАК-ны членлери, РФ-ни Президентини Шимал-Кавказ федерал округа толу эркинликли келечиси **Олег Белавенцев**, СКФО-ну субъектлерини башчылары, толтуруучу власть органланы таматалары эм жуаллы ишчилери, право низамны сакъларгъа органланы бла энчи службаланы келечилери да къошулгъандыла.

Александр Бортников белгилегенича, быйыл да регионда болумну тохтатмакъ ишлери бла байламлы иш бардырылгъанлай турады. Озгъан кезиуге Шимал Кавказда бир террорист актны тыйгъандыла, 49 боевик бла аланы 328 болушлукъчулары тутулгъандыла, 95 бандит жокъ этилгенди, ол санда бандподпольяланы 15 башчысы, аланы араларында Къабарты-Малкъарда бла Дагъыстанда подпольяланы бир къауум алчылары.

Федерал толтуруучу власть органланы эм терроргъа къажау комиссияланы кючлери бла бандит къауумлагъа болушлукъ тапдыргъан базаланы, алагъа ахча билеклик этгенлени къуруту жаны бла профилактика иш тийишлисича бардырылынады. НАК-ны председатели граждан обществону институтларыны ишлерин тирилтирге, Интернетде террорист пропаганданы тыяргъа эмда жаш адамланы террористлени санларына къошулуларыны жолларын кесерге керекликсин чертгенди.

НАК-ны жыйылыуунда муниципал къуралыуланы тийрелеринде терроризмни профилактикасыны проблемаларына къаралгъанды. Сюзюуню эсеплерине кёре, оператив эм халкъла аралы болумла бла байламлы терроргъа къажау ишни тапландырырча къошакъ амалла жарашдырылып чыгъарылгъандыла.

РФ-ни Президентини СКФО-да толу эркинликли келечисини Аппаратыны пресс-службасыны материалларына кёре.

ЖЫЙЫЛЫУ

Чирик кёлде тинтиулени арадагъы эсеплери

КъМР-ни Правительствосуну юйюнде республиканы премьер-министри **Мусукланы Алийни** башчылыгъында тамаша табийгъат эсгертмени Чирик кёлню тинтиу экспедицияны къуралыуу эм бардырылыуу бла байламлы ишчи къауумну жыйылыуу болгъанды. Анга КъМР-ни Правительствосуну членлери, Орус география обществону суу тюбюнде тинтиуле бардыргъан арасыны, РФ-ни МЧС-ини КъМР-де баш управлениясыны, КъМР-де МВД-ны, республиканы муниципал къуралыуларыны келечилери къатышханды.

ЦПИ РГО-ну толтуруучу директору **Сергей Фокин** Къабарты-Малкъарны таматаларына ала бийик даражада байламлыкъла къурагъанлары эмда тинтиуле бардыргъан кезиуде не жаны бла да болушлукъ тапдыргъанлары ючюн ыразылыгъын айтып, илму излемлени арадагъы эсеплерин билдиргенди.

Алайды да, жууукъ кёлде тюбюню 3D моделин къурау иш тамамланырыкъды, башха - башха терениликледен чыгъарылгъан топуракъны, сууну, минералланы лабораторияны тинтиулерине къаралгъанлы эмда бу тийреде ёсген битимлеге бла жаныуарлагъа эс бурулукъду.

Бир – бир шартла кёлню азаймагъаны-на себеплик этген къара суула болгъанлары теориясын бегитедиле. Рельефни тинтиу суу тюбюнде бирикдирилген системаны къурагъан асфальт дорбунла, тоннельле болгъанларын ачыкълагъанды. Кёл условно – проток халлыды, суу аны тийресини кёп къалмай хар жеринден да чыгъады. Кюн сайын 70 минг кубический метр чакъны бир. Биокъуралыу къауумланы эм ёсюмлени анализи бу водоросльле Кавказ регионда хазна тюбемегенлерин кёргюзтгенди.

Жыйылгъанла табийгъатны сакълау жаны бла комплекс мероприятияланы жарашдырыу ишни къурагъа, табийгъат эсгертмени тохтамагъанлай мониторингин бардырыргъа керекликсин айтханды. Мындан арысында да ачыкъланнган эсеплени тынгылы тинтирикдиле, жыйылгъан фото эм видеоматериалны мурдорунда уа документли фильм алынырыкъды.

«Чирик кёл» деген тамаша табийгъат эсгертмени тинтиуге уллу къыйын салгъаны ючюн ЦПИ РГО-ну толтуруучу директору Сергей Фокин КъМР-ни Правительствосуну Сыйлы грамотасына тийишли болгъанды.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

КЁРМЮЧ

«Алтын кюзде» - предприятияларыбызны продукциялары, инвестиция проектле

5-8 октябрьде Москвада «Алтын кюз - 2016» деген онсегизинчи Битеуроссей кёрмюч бардырылгъанды. Аны РФ-ни Эл мюлк министерствосу къурагъанды. Ол Эл мюлкде эмда жарашдырыучу промышленностьда урунгъанланы кюнюне жораланнган эди.

Бизни республикадан предприятияла да анга тёрели халда къатышханлай турадыла. Аланы бирикген экспозициялары битеу да 100 квадрат метр жерни аладыла, кеслери да «Россейни регионлары» деген бёлюмде орналгъандыла. Продукцияларын «Нальчикский» халыуа завод, «Прохладное» акционер общество, Прохладныйни ётмек заводу, Нальчикни сют комбинаты, «Велес-Агро», «Агро-Инвест», «Агро-Ком», «Фрукт-Трейд», «Концерн «ЗЭТ» компанияла, «Жако» фабрика, Къабарты-Малкъарны эл мюлк илму-тинтиу институту, Шимал Кавказны тау эмда тау этекледе терек бахчачылыкъны илму-тинтиу институту, Аграр университет эм башхала кёргюзтгендиле.

Къабарты-Малкъарны стендинде инвестиция проектле да кёрюргъе боллукъ эди. «Кабардинка» къырал ансамбль а кёрмючге келгенлени кесини концерт программасы бла къууандыргъанды. Кёрмючню кезиуюнде предпринимательле кёп тюрлю тюбешиулеге, ушакълагъа, «тёгерек столлагъа», «Факторы устойчивого роста и глобальной конкурентоспособности: вчера, сегодня, завтра» деген агробизнес форумгъа къатышханды.

Бизни корр.

ЫШАНЫУ

Хасанби Таов – Россейни жыйымдыкъ командасыны баш тренери

Озгъан ыйыкъда бизни жерлешибиз, Афиныледе Олимпиада оюнланы «доммакъ» призёру, Россейни спортуну сыйлы устасы Хасанби Таов къыралны дзюдодан эр киши жыйымдыкъ командасыны баш тренерини къуллугъуна салыннганды. Аны кандидатурасын РФ-ни дзюдодан федерациясыны отчёт-айырыу конференциясында команданы генеральный менеджери Эцио Гамба къабыл кёргенди.

Хасанби Таов дзюдо бла он жылында РФ-ни сыйлы тренери Мухамед Емкужевни башчылыгъында кюрешип башлагъанды. Россейни биринчиликлеринде эки кере хорлагъанды, къыралны юч кере чемпионуду, Европаны чемпионатларыны «кюмюш» (2003ж.) эм «доммакъ» (2004ж.) призёруду, Санкт-Петербургну «Явара-Нева» командасыны санында Европаны клубла аралы чемпионатларында беш кере къытханды. 2004 жылда Афиныледе 90 килограмм аурлукъ категорияда дзюдодан доммакъ майдалны алгъанды. 2013 жылны 17 декабринде спортну эм физкультураны айнытыугъа салгъан къыйыны, спортда болдургъан бийик жетишимлери ючюн РФ-ни Президентини указы бла «За заслуги перед Отечеством» биринчи даражалы майдал бла саугъаланнганды.

2009 жылдан бери Хасанби Таов къыралны жыйымдыкъ командасыны тамата тренериди. Рио-де-Жанейрода Олимпиадада аны къолунда жарау этген Беслан Мудранов Россейге биринчи алтын майдалны келтиргенди.

Андемир КАНОВ.

Концерт

Классика музыканы жарыкъ байрамы

Россейни бла Къабарты-Малкъарны Культура министерстволары Симфония музыканы Юрий Темирканов атлы V халкъла аралы фестивалына чакырадыла.

Аны къууанчлы халда ачылыуу 2016 жылны 14 октябринде Къырал концерт залда боллукъду. Сахнагъа битеу дуниягъа белгили италиячы пианист, Миланны консерваториясыны профессору Карло Леви-Минци да чыгъарыкъды. Концертни программасына классика музыканы шедеврлери кирликдиле. Ол ингирде 18:30 сагъатда башланырыкъды.

Соруулары болгъанла бу телефон номерлеге сёлешсинле: (88662) 77-42-08, 40-31-49.

Таплыкъ

Къошакъ авиа ызла

Санкт-Петербург шахарны «Пулково» аэропорту кесини ишин файдалы къурауда излеген жангы мадарланы чеклеринде кюз арты-къыш кезиуге къошакъ авиа ызла ачханды. Ол санда аллай байламлыкъ Къабарты-Малкъар бла да жюрютюллюкдю.

Нальчикни бла Россейни маданият эм тарых байлыгъына саналгъан уллу шахары Санкт-Петербургну араларында хауа жолну эки жаныда да хайырлы этиуню мадарлары сюзюлгендиле. Энди, келир айны ючюсюнден башлап, ыйыкъдан бир кере, хар орта кюн, эки шахарны арасында узакъ жолну самолёт бла юч сагъатха ётерча онгла къуралгъандыла.

Хакъы да айтырча багъа тюйюлдю. Сайлагъан жеринге кёре багъасы юч бла жарымдан беш мингге дери жетеди.

Бизни корр.

Эл мюлк

Нартюх иги битгенди

Терк районда быйыл нартюхню бир да болмагъанча бай тирлиги жыйыллыкъды. Анга кюн иги болуп тургъаны, урлукъ себиу, сабанлагъа къарау жумушла заманында эмда толусунлай тамамланнганлары да себеплик этгендиле.

Жайны ал кезиюнде жауунланы хайырындан топуракъ иги мылы болгъанды, ызы бла башланнган къургъакълыкъ да битимлеге артыкъ уллу заран салмагъанды. Аграрийле кеслери да тийишли мадарла этип тургъандыла.

Алай бла бюгюнлюкге 27 минг гектардан онсегизинде нартюх толусунлай жыйылгъанды. Бу иш тохтаусуз кюн сайын танг эртденликден кечеге дери барады. Анда районда болгъан битеу эл мюлк техника хайырланады, бир къауууу уа тышындан окъуна келип ишлейди. Кюнню халы чырмаулукъ этмесе, тирликни бу айны жыйырмасындан кеч къалмай жыйып бошаргъа умут барды.

Нартюхню битимлилиги, орта эсеп бла алып тергегенде, бир гектардан 65-70 центнер болады. Плановское, Огъары Акъбаш, Арик элледе бир-бир арендаторла 100-120 центнер окъуна жыядыла.

Арт жыллада районда урлукъчулукъ сфера да айныпбашлагъанды. Быллай нартюх бюгюнлюкде эки минг гектарда ёсдюрюледи. Бир гектардан а 70 центнер жыйылады. Урлукъну республикада аграрчыла, тыш регионлада жерчиликде урунгъанла да аладыла.

Бизни корр.

Жазылыу - 2017

Хурметли жамауат!

2017 жылны биринчи жарымына «Заманнга» жазылыу андан ары бардырылады. Сиз ана тилибизде чыкъгъан газетге связны къайсы почта бёлюмюнде да жазылырга боллукъсуз. Алты айгъа жазылыуну багъасы 655 сом 98 капекди. Почтадан газетни кесигиз барып алсагъыз а – 592 сом 98 капек.

Бу магъаналы ишни узакъгъа созмагъыз.

Бизни индексибиз - 51532

ОНОУЛАШЫУ

Социал болушлукъну тапдырыуну эм башха салып

КъМР-ни Правительствосуну Председателини биринчи орунбасары Муаед Дадов КъМР-ни Башчысыны республиканы Парламентине Посланиясында буйрукъларын эмда премьер-министрни март айда ётген жыйылыулада этген оноуларын толтрууну юсюнден кенгеш бардыргъанды. Аны ишине КъМР-ни урунуу, иш бла жалчытыу эмда социальный къоруулау министри Тюбейланы Альберт, министерствону къауум департаментлерини бла бёлюмлерини таматалары да къатышхандыла.

Посланияда бу министерствону баш борчлары да белгиленнген эдиле. Анда къауум категория гражданланы жашау болумларын игилендирииую, кёп фатарлы юйлеге тынгылы ремонт этиу ючюн тёлеулени жыйыуда себеплик этген жангы амалны сингдириую, ишсизлени саны ёсмезча мадар табыуну, сакъатлагъа билеклик жалчытыуну эм башха жумушланы юслеринден айтылады.

Уллу Ата журт урушу ветеранларыны неда аланы юй бийчелерини жашау болумларын ахшы халгъа келтирир умутда тамата тёлюге себеплик этиу жаны бла республиканы жыл сайын бардырылгъан субботникни хайыры бла жыйылгъан ахча аланы юйлерин жангыртыугъа жибериледи. Быйыл аллай болушлукъну файдасын онжети адам кёргенди. Тийишли ишлеге эки миллион сом къоратылгъанды. Энтта да ючеуленни заявлениялары барды.

Кёп фатарлы юйлеге тынгылы ремонт этиу ючюн тёлеулени жыйыуда 70 эм 80 жыллары толгъанлагъа, биринчи эм экинчи группалары болгъан сакъатлагъа себеплик этиу да министерствону борчларындан бириди. Шёндю документлени жыйыу барады, аллайланы тизмеси да къуралады. Льгота кеси да борчлары болмагъанлагъа бериллики. Компенсация уа быйыл апрельден окъуна тергелип тебирерикди. Министерство тынгылы ремонт этиуге жууаплы регион оператор бла бу льготаны аллыкъланы списокларын тенглешдиреди.

Республикада инвестициялы климатны халын ачыкълагъан миллет рейтингни эм иги сыналуарын сингдириу жаны бла борчну юсюнден айтханда, анда урунуу ресурсла бла жалчытыугъа бу ведомство жууаплы болгъаны шарт белгиленнгенди. Бизде иш излегенлени саны аслам болгъаны себепли ол ишни тамамлау да артыкъ кыйын боллукъ тюйолдю. Адамланы иш бла жалчытыу аралада вакансияла кёргюзтюлгенлей турадыла. Мында КъМР-ни Экономиканы айнытыу министерствосу да билеклик этеди.

Ишсизлени саны юсюнден айтханда, болум мында аз-маз таппланнганын белгилерчады. Былтыр ол эки процент эсе, быйыл, ал тогъуз айны ичинде 1,8 процент болгъанды.

Республикада социальный пособияны жангы тюрлюсю (социальный контракт) сингдирилип башланнганды. Аны чеклеринде анга тийишли болгъан хар адамгъа неда юйюрге энчи болушлукъ берилликди. Ачха республиканы бюджетинден жибериледи. Проект кеси да энчи жыл бардырылады.

Сакъатлагъа деп жаращдырылгъан «Доступная среда» программаны жашауда бардыруугъа министерствода энчи эс бурулады. Аны чеклеринде тамамланырыкъ жумушлагъа къыралны бюджетинден бюгюнлюкге 214 миллион сом жиберилгенди. Республиканы бюджетинден да тогъуз миллион сом къошулгъанды. Аны хайырындан билим бериу, саулукъ сакълау, социальный къоруулау бёлюмледе къауум учреждениялада бу жаны бла тийишли мадар этерге къолдан келликди.

Чекленген онглары болгъанланы иш бла жалчытыу да министерствону баш борчлыгъандан бириди. Бу жаны бла бизни республика алчы он регионну санына киреди. Къабарты-Малкъарда бюгюнлюкде урунургъа амаллары болгъан сегиз мингден аслам сакъат барды. Аладан 80 проценти ишлегеллей турадыла. Тийишли аралада бу жумушну тамамлауугъа жууаплыкъ бек кьатыды. Быллай адамлагъа медико-социальный бюрону программаларына тийишлиликде кёргюзтюледиле ишчи жерле. Аллай болмаса уа, адам жангы усталыкъгъа юйренирге жиберилирге керекди.

Кенгешде КъМР-ни Правительствосуну Председателини къауум протокол буйрукъларын министерство къалай толтурулгъанына юсюнден отчёт да кёргюзтюлгенди. Ол санда ведомствогъа бойсунгган учреждениялана быйылгъы кюз арты – къыш кезиуге хазырлау бла байламлы да. Айтылгъаныча, учреждениялана барысы да хазыр болгъанларына шагъат этген паспортланы алгъандыла.

Ахырында Муаед Дадов педагогланы иш хакъларын кётюрюуге асламыракъ эс бурургъа чакъырыгъанды. Ол борчну тамамлаугъа сейирлери болгъан министерстволаны бла ведомстволаны къошаргъа рекомендация да этгенди.

Мадина ТОКМАКОВА,
КъМР-ни Урунуу, иш бла жалчытыу эмда социальный къоруулау министерствосуну пресс-службасы.

Сессияла

Элбрус районну эллерини таматалары айырылгъандыла

Элбрус районну алты элинде бла Тырныауз шахарда жер-жерли самоуправление советлени жангы чакъырыуларыны биринчи сессиялары ётгенди.

Алада баш магъана эллени башчыларын, жер-жерли самоуправление советлени башчыларыны орунбасарларын айырыуну, эл советлени депутатларын районну жер-жерли самоуправление советине жибериуню вопросларына берилгенди.

Эллени башчылары жер-жерли самоуправление советлени депутатларыны санындан айырылгъандыла. Ала жер-жерли самоуправление советни бла жер-жерли администрацияны башчыларыны къуллукъларын толтурлукъдула. Алай бла Элбрус элни башчысы Джаппуланы Мусса боллукъду, Огъары Бахсанны – Джаппуланы Асланбек, Быллымны – Тебердиланы Магомет, Бедикни – Тилланы Камал, Лашкутаны – Малкъарланы Эндар, Кёнделенни – Атмырзаланы Марат. Тырныауузда уа бу къуллукълагъа Толгъурланы Расул салыннганды.

Алиса ТАРИМ.
Элбрус районну администрациясыны пресс-службасы.

Коллегия

Сёлешиуню ёзек темасы – школланы жылыу бла жалчытыу

Элбрус муниципал районда жашау журтла-коммунал мюлкню къышха хазырлагъа аталып коллегия бардырылгъанды. Аны ишине районну администрациясыны башчысыны къуллугъун толтургъан Афашокъаланы Раиса, ЖКХ-да, бюджет сферада предприятияланы бла организацияланы келечилери къатышхандыла.

Сагъынылгъан кезиуге хазырланыу не халда болгъаныны юсюнден районну администрациясыны башчысы орунбасары Муаед Азубеков билдиргенди. Ол айтханнга кёре, жылыу эмда таза суу бла жалчытыучу объектле биогюнлюкге толусунлай тинтилип бошалгъандыла. Техника жаны бла да проблемала жокъдула, дегенди ол. Тырныауузну эмда Элбрус элни хазырлыкъларына шагъатлыкъ этген паспортлагъа къол салынгганды. Фатарланы иелерини биригиулери, управляющий компанияла, жылыу бла жалчытыучу организацияла юйлени башларын, инженер системаланы, быргъыланы алышындыруу жаны бла мадарла этгендие.

Бу кюнледе Бедикде орта школну котёлуна ремонт этиле турады. Ызы бла Кёнделени экинчи номерли мектебинде котельнягъа да мадар этерге керек боллукъду. Ары жангы ююнла алынгъандыла. Дагъыда маданият эмда саулукъ сакълау учреждениялана бир ненчасыны башлары жангыртылгъандыла, аланы жылыу бла жалчытыучу системаларына да ремонт этилгенди.

Районда жолланы юсюнден айтханда, ала да келир къышха хазыр болгъанлары белгиленнгенди коллегияда. Бузлауукъда себеркъ кюшлю туздан къыстырыкъ этилгенди. Техника жаны бла да жарсыу жокъду. Электрокюч эмда газ бла жалчытыучу сетьледе да кемчиликле кетерилгендие. Тийишли предприятияланы бла организацияланы башчылары кыысха докладларында алада болум бла шагъырейлендиргендие.

Школлада эмда ары дери билим берген учреждениялада окъуучан сабийлени жылы аш бла жалчытыу не халда болгъанына юсюнден Билим бериу управлениясы башчысыны орунбасары Мурачаланы Людмила билдиргенди. Ол айтханнга кёре, орта школланы саны онтёрт болады, алада битеуда 3231 сабий окъуйду. Школгъа дери билим берген учреждениялардан да онтёртюсю барды, алагъа уа 1718 бала жюрюйдю. Ашханала битеу керекли оборудование эмда мебель бла толусунлай жалчытылыныпдыла. Аланы кёп къалмай барыда санитар-гигиена мардалагъа бла излемлеге келишедие.

Коллегияны ахырында къауум службалагъа тийишли рекомендацияла этилгендие. Бегиреклда хайырланылгъан ресурса ючюн ахча жыйыуну тамамларгъа керекликси чертилгенди.

Алиса ТАРИМ,
Элбрус муниципал районну жер-жерли администрациясыны пресс-службасыны таматасы.

Кредитле

Гитче бизнесни айнытыугъа - 900 миллион сом

Быйыл озгъан тогъуз айгъа Къабарты-Малкъарда Россельхозбанкны бёлюмю гитче эм микробизнесге 900 миллион сом кредит эм 83 миллион сом а инвестициялы проектлеге бергенди.

Банкны предпринимательлени сурамларына кёре, тюрлю-тюрлю кредитле берирча амалы барды. Ол санда аслам заманнга.

- Гитче эм микробизнесге берилген кредитлени энчилигин айтханда, аланы процентлери аздыла эм предприниматель аны кеси тап кёрген график бла тёлерге боллукъду,- деп билдиреди Россельхозбанкда гитче эм микробизнесге кредит бериу жаны бла бёлюмню таматасы Залим Шогенов.

Бизни корр.

Энергетика

Белгиленнген болжалны чегинде

Хайырланыучланы быйыл кюз арты-къыш кезиуде электрокюч бла ышаннгылы жалчытыр муратда Шимал Кавказны регионла аралы сетевой компаниясыны (МРСК СК) Къабарты-Малкъарда бёлюмю тийишли мадарла этеди. Аны пресс-службасындан билдиргенлерине кёре, бюгюнлюкге 294 трансформатор подстанциягъа бла токну ёчюлтюучю 67приборгъа ремонт этилгенди, 329 километр электрокюч ызла эм эки бийик вольтлу (110 – 35 кВт) трансформатор да жангыртылгъандыла. Ток ызла тартылгъан жерле юлкюледен эм артыкъ терек бутакъладан тазаланнгандыла. Шёндю энергетикле электрокючню жибериучю устройстволаргъа ремонт этип бошай турадыла.

Къоруулаучу системалаы эм автоматика приборланы, темир чыбыкълагъа жабышхан бузну эритиучю аппаратураны да ишлерине аслам эс бурулады. Техниканы жумушларына къарагъан эм ремонт этген бригадаланы юйретиную да къайгъысын кёредиле. Аварималгъа эм от тюшюуге къажау амаллагъа юйретиу да къураллыкъды.

Сагъынылгъан кезиуге хазырланыуну программасыны чеклеринде жангыртыу ишлеге жюз миллион сом къоратыллыкъды. Энергетикле битеу белгиленнген жумушла заманына эм толусунлай тамамланырыкъларына ышаннгланларын чертгендиле.

Бизни корр.

БИР НИЕТЛИЛИК

Жерлешлерибизни ариу атламлары

Бизни республиканы Хасания, Акъ-Суу, Тёбен Чегем, Кёнделен, Огъары Малкъар эллеринден бир талай жаш Симферопольдан узакъ болмай ишлене тургъан ГЭС-де урунадыла. Аланы араларында эгечимден туугъан Жолайланы Тахир да барды. Аны сагъыннганымы магъанасы уа гитче ата журтубуздан узакъда жарыкъ тюбешиую юсюнден билдириудю.

Алгъаракъда Къулийланы Къайсын атлы Малкъар къырал драма театрны артистлери Кърым Республикада гастрольлада болгъанларын жаза тургъанбыз. Ала Симферополь шахарда академиялы театрда спектакль кёргюзтген кюнлерин жерлеш жашлагъа телефон бла сёлешип билдирген эдим.

Насыпха, театрны мекямы бла ала тургъан жери арасы жыйырма минутлукъ жол эди. Тахир биргесине ишлеген жашлагъа, бригаданы тамастасы, прораб Гижгиланы Мурадиннге да ахшы хапарны терк окъуна билдиргенди. Жерлешлерибиз барысы да жыйылып, тыш жерде малкъарлы артистлени кёллерин алыргъа таукел болгъандыла.

Кертиди, Жангоразланы Мажит кьонакъла залгъа киргенлери ючюн хакъ тёлемесинле деп да айтхан эди, алай была унамагъандыла. Билетле сатып алып, беш гитче автобус бла эли беш адам болуп театргъа жеттгендие. Артистлеге саугъала, гюлле да келтиргендие. Къызыу, жарыкъ къарслары уа актёрлагъа неден да хычыуун эди.

Спектакль бошалгъандан сора уа Жангоразланы Мажит бла Атмырзаланы Магомет жашла алагъа берген сый-намыслары ючюн жюрек ыразылыкъларын билдиргендие эмда Нальчикде спектакльледе ала не заманда да сакъланнган кьонакъла боллукъларын чертгендие. Ала да кеслерини жанларындан Малкъар театрны коллективине ыспас сёзлерин къызгъанмай, «Философияны доктору» деген комедия оюндан уллу зауукълукъ тапханларын, аны бла бирге кёп жашау болумланы юслеринден жангыдан сагъышланнганларын чертгендие. Ма аллай аламат маданият байламлыкъла къуралгъандыла къараучуланы бла артистлени араларында узакъ Симферопольда.

Сиз къаллай шуёх, бир бирни тутхан, жарыкъ халкъсыз деп сейирсине эдиле театргъа келген кърымчыла уа. Аллах миллетибизни бирлигин кьайда да сакъларгъа кюч-къарыу берсин.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

Шимал Кавказ кюн сайын

Жюз минг сом компенсация

Ставрополь крайда жашагъан эр киши химчисткагъа сумкасын бергенди. Анда уа аны тазалайбыз деп бузгъандыла. Къоранчны ызына къайтарыргъа уа сюд приставла болушхандыла. Сумканы, химчистканы жумушларыны эмда иесини жанын кьыйнагъанларыны багъалары бирге къошулуп, организация ставропольчугъа жюз минг сом борчлу болгъанды.

Алай сюдден сора предприятие ахчаны тёлерге унамай тохтагъанды. «Ол кезиуде сюд приставла борчлу болгъанланы ырысхыларын сыйыргъанды- ла: быстыр тагъыучу энчи ыргъакъланы, шкафланы, холодильникни. Экинчи кюн ахча толусуллай эр кишини къолуна тутдурулгъанды», - деп билдиргендие Ставрополь крайда УФССП-ны службасындан.

Хайырлы тазалау система

Махачкъалада сууну эки кезиуге тазалагъан жангы системаны хайырланып башларыкъдыла, анга деп энчи оборудование сатып алынгганды. Установка автоматика низамда кереклиси чакълы бир сууга физрастворну кеси аллына къуярыкъды, белгиленген объёмгъа кёре дозировка ёлчемни контролюн да къаты тутуп.

Жангы тазалау система алгъа Кировский эм Советский, ызы бла уа Ленинский районлада ишлеп башларыкъды. Бара баргъан заманда, Дагъыстанны ара шахарында сууга хлорка къуюуну тохтатыр умутлудула. Жангы тазалауну хайырындан уландырыучу затла къуралмайдыла эм адамны санына хата келтирлик болумла чыкъмайдыла.

Суу объектлени тынгылы къоруулар ча

Ставропольеде суу объектлени къоруулау бла байламлы он проект жарашдырылгъанды. Аланы жашауда бардырыр ючюн, 430 миллион сом керекди, андан 235 миллиону 2017 жылны край бюджетинден боллукъду.

Сёз мында гидротехника сооруженияланы ишлеуню юсюнден барады (329 миллион сом), аланы тынгылы ремонтларына да (58 миллион сом), череклени суу ызларын тазалаугъа эм суу сакълау зоналаны къуралыуларына (43,5 миллион сом). Михайловское шахарда эм Александровское элде кёлледе юч гидротехника объектни тынгылы ремонтларын да башлар умутлудула.

Чагъырны кюню

Кисловодскде Колоннаданы майданында 14 октябрьде энди эбине жетген чагъырны кюнюн белгилерикдиле. Къонакъла мында Ставрополь чагъырланы татыуларын кёрлюкдюле, эллиден артыкъ предприятие уа эм игини аты ючюн кюрешни бардырлыкъдыла.

Ала кёрмюче 2016 жылны тирлигинден сыгылгъан, энди эбине жетген чагъырны келтирликдиле, аны бла бирге, мында белгили маркаланы бу тюрлю игилерин. Жюзюмчюле уа кеч бишген янтарь жемишни энчи тюрлюлерин кёргюзтюрюкдюле. Андан сора да, жыйылгъанланы бурыннгуда хайырланнган амал бла чыккырда сыгылгъан, жюзюм сууну татыуун кёрюрча амаллары да боллукъду.

Корейлиле заводну жангыртырыкъдыла

«Кемко» корей компания Дагъыстанны властьларыча «Судоремонт» заводну жангыртыууну проектин кёргюзтгенди. Дагъыстан предприятияны башчысы Ахмед Курбанов бюгюнлюкде завод жаланда кемелени ремонт этгенин, компания заказла алса уа, ишле дагъыда 30-40 специалистни къошханларын белгилегенди. Юг Кореядан инвесторла мында кемелени ишлеу бла да кюреширча цехлени модернизациясын бардырыргъа деген предложенияларын билдиргендиле.

Дагъыстан Республиканы промышленность эм сатыу-алыу министрини биринчи орунбасары Казбек Кандуров регионда Каспий хабны ишлеу жаны бла уллу проектин жашауга кийирирге деп тургъанларын билдиргенди. Жангыртылгъан судоремонт завод а аны бёлюмю болаллыкъды.

Россейни эм аламат паркы

Къарачай-Черкесни парки, «Хрустальное колесо» эришиуде биринчи жерни алып, Россейни эм СНГ-ны ишден тышында заманны ётдюрюучю жылгъа беш жюз минген миллионнга дери адам жокъларын паркларыны араларында бек игиге тергелгенди.

- Черкесскде жашагъанла «Жашил айрыкамы-бызгъа» сюйюп келирча, мында тынгылы солурча биз уллу кьыйын салгъанбыз, - деп белгилейди учреждениянны таматасыны орунбасары Науруз Байрамуков.

Комбайнла - учуз багъала бла

«Ростсельмаш» Дагъыстаннга бир ненча жангы комбайн сатарыкъды. Республиканы эл мюлк министри Мусафенди Велимурадов бла компанияны коммерциялы директору Алексей Швейцов аны юсюнден келишимге къол салгъандыла.

Анга кёре, техниканы сатып алгъан аграрийлеге регион бюджетден субсидия болушлукъ тапдырылыныркъды. Андан сора да, къырал программа бла отуз процентлик скидка бла бирге «Ростсельмаш» кеси да багъаланы тюшюрюрге айтады. Бусаугъатда предприятие машиналаны жыйырма тёрт тюрлюсюн чыгъарады эмда аланы жюз бла эллиден артыкъ модификацияларын.

ДАТА

Бийик сезимле бла жасалгъан тизгинле

Аттоланы Магомет малкъар жамауатха кесин эртте танытхан эди десем, ётюрюк болмаз. Ол, анасы кёчгюнчюлюкню биринчи жыллаында ауушуп, атасы урущдан къайтмай, ёксюзлюк сынагъанды. Кесини урунуу жолун «Коммунизмге жол» газетде башлап, талай жылны радиода ишлегенди. Аны жумушакъ ауазы тау элледе жашауну юсюнден хапар айтып башласа, кёпле

Бошдан тюйюл эди Магомет бу бериуню сайлагъаны да: таулу къайда болса да, элни жашауу аны къайгы да, кууанч да этдиргенлей турады. Ол кёп жылланы ичинде, журналист борчун толтура, жауунду, жауды деп къарамай, Малкъар ауузланы хапарларын уллу дуниягъа билдирип тургъанды. Аны бла окъуна ол атын игилик бла айтдыргъанды. Ма ол заманда жазгъанды:

Жолум элтеди тюзге, таугъа да,
Тюбейме, шуёхха да, жаугъа да..., – деп да.

Аны чыгъармачылыкъ иши очерк жанр бла чекленип къалмагъанын барыбыз да билебиз. Ол дагъыда кесин бир къаум жанрда сынагъанды – тамсилле, фельетонла, чам хапарла да жазгъанды. Аланы барын да жашаудан алгъаны бла байламлы болур, бу чыгъармаланы жигитлерин биз таныгъан адамларыбызгъа ушатып, жашауну юсюнден сагъышлагъа бёлюнебиз. Алгъада сен эс бурмай тургъан кемчиликле, алагъа сюд этеринги сакълагъанча, туругъа чыгъып, ачыгъыракъ боладыла, теренирек ачыта башлайдыла. Миллетинги энчилигин сакълар ючюн, не зат этерге, къаллай кемчиликле бла кюреширге керек болгъаны оюмгъа кьалдырады.

Масхара да, чам да адамны сагъышландырмаса, аладан не магъана? Кюлдюнг да, унутдунг. Атто улу жазгъан затла уа сагъыш этдиреди. Аны биринчи назмулары «Тейри къылыч» (1966 ж.) эм «Эжиу» (1974 ж.) деген атлары бла чыкъгъанды. Энчи китаплары уа «Кюлюрге сюемисиз?» (1991 ж.), «Керти сёз жаннга дарман» (2011 ж.) кёплени сейирге кьалдыргъандыла.

Поэзияны жанрында сынаулары Магометни мында да назму орамын жарытырча фахмусу болгъанын кёргюзтгенди. Аны тамсиллерин таматала, сабийле да сюйюп окъуйдула. Сёлешген бёрю, арслан, тюлкю, башха жигитлери да адамлагъа бек ушайдыла. Бизни кемчиликлерибизни, махтау келтирлик иги халларыбызны, ышаналарыбызны да жаныуарлагъа беришп, алай кёргюзтюде насийхат магъана барды. Алай болмаса, бу амал эрттеги Эзопдан биогюннге дери жашап турмаз эди.

Жаныуарла Бёрюню
Башчыгъа айырдыла.
Улу, жуаплы ишни
Жыртыьыча бюордула...

– деп башлана эсе тамсил, бу эки тизгинни ызындан келлик хапар-таурух окъуучуну сейирсиндирмей кьоймаз, аллай башчы кеси да, аны этген ишлери да эсибизге тюшерле.

Неда:

Къоян, тамата болгъанлай,
Баштады башкача атлай,
Ол акъыллы сёлеширге
Кюрешеди юйреннирге...

Къайсыбыз тюбемегенбиз, шинтик къоллу болгъанлай, къылыгъы, сыфаты да тюрленнген адамгъа? Ким кёрмегенди аллай таматаны алгъышларгъа чапхан кёзбаучуланы? Магометни тамсиллери, жашауну эслеп турсакъ да, сан этмезге кюрешген бизни миллет къыылыгъыбызгъа келишмеген бетин ачадыла, ол буруш, ушагъыусуз затлагъа къажаулукъгъа чакъырадыла.

Бюгюнлюкде граждан назмула, лирика жазгъанла да, хар бири басмагъа урулмаса да, кёпдюле. Малкъарлылада не заманда да поэзия сёз аслам болгъанды. Ол бизни миллетибизни бир энчилигиди – сёз ариу, ушашлы, къулакъгъа сыйдам эшитилсе, эсде да бек къалады. Атто улуну чыгъармалары, ол аланы басмаларгъа ашыкъмагъанлыкъгъа, иги кесек заманны ичинде жазылгъандыла. Авторну жазгъа, къышха, табийгъатны арилулугъуна аталгъан тизгинлери эсде къалырча сыфатла бла келедиле. Ма, сёз ючюн:

Къаяда булутчукъ,
Мая къуолгъан сют
Кибик, уюп, шошчукъ
Турады...

Неда:

... Жазгъа къууанады жашчыкъ.
Кырдыкчыкълары – къолунда,
Къарылгъашчыкъ отоуунда
Уясын ишлей турады,
Жазны ийиси урады...

Былай дунияны жангырыууна къууандыргъан тизгинле бла бирге Магометни инсан чыгъармалары да кёндюле. Ол журналист къадарында кёп аламат адамны атын тарыыха кийиргенди, миллетибизни атын иги бла айтдыргъан жашлагъа, къызлагъа ыразылыгъы уа жюргеин толтуруп, андан учуп, назму сёз бла къатланады. Ма, сёз ючюн, Кязим хажиге атап, ол былай жазады:

Кязим Шыкъыда туду
Холам-Бызынгы тарда.
Намысы уллу болду
Битеу кавказ халкълада.

Беш Тау Элге къайгъыргъан,
Фахмулу, эсли Кязим.
Тюбемесин къайгъыгъа
Сени ёсдюрген элим!

Поэтни Малкъаргъа, бютюнда Бызынгыгъа – гитче ата журтуна аталгъан назмулары аслам болсала да, Къыргъызстаннга, Ала тоогъа, саулай Кавказгъа да табылады ыразылыкъ сёзю:

...Исси-Кёлча, эллпек болсун
ырысхынг сени,
Намысынг дайым, Ала тооча,
бийик!..
Къарындаш Къыргъызстан,
сендеди жюрегим,
Манга багъалыса, Малкъар
жери кибик!..

Лирика назмуларыны юсюнден сёзню энчи айырып айтыргъа тийишлиди. Ол тизгинле, бош эшитилип къалмай, ариу сезимле бла жасаланып келедиле да, алагъа ийнанмазгъа, жюрек жылыу бла багъа бермей кьояргъа онг жокъду:

Сени ариу суратынг
Бизни юйде турады.
Сени кёрсем, жюрегим
Башха тюрлю урады...

Магомет ич сёзюн тынч, ары-бери бурмай, ким да ангыларча, ана тилибизде шатык ачыкълайды. Ариу да, ангылашымлы да болуп, сюймеклик сезимни ёчюлтмеген сурат кимни да кёз алында келеди.

Бу башында сагъынылгъан хунерни, усталыкъны бютюнда туура поэтни жырларында кёресе. Сабийлигингден эсинге тюйрелип къалгъан, кеслерине сюйюп тынгылата туручу жырла Атто улунукъуна болуп чыгъадыла: «Ийнан жюрек сёзюме», «Саугъан – жырым», «Хасаниячы къыз», «Эшитдир ариу атынгы» дагъыда башхала.

Жырлары, тамсиллери, чам хапарлары, очеркери миллетини ауузунда къалгъан Аттоланы Магометте быйыл 75 жыл толлукъ эди. Не медет, бу датаны шуёхларыны, юйюрюню арасында белгилерге анга къадар буюрмады.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат.

Байламлыкъла

Нальчикде 2-чи номерли лицей школну ючюнчю классыны окъуучулары кёп болмай КъМР-ни къырал аграр университетини билим бериу - производстволу комплексине кьонакъгъа баргъандыла. «Бу экскурсия бла биз сабийлеге къаллай малла, хайыуанла болгъанларын, аланы не ашагъанларын, къылыкъларын кёргюзтюрге сюе эдик», - деген школчуланы келтирген гид-экскурсовод Валерия Монакова.

Комплексни башчысы Камалудин Магомедов гитче кьонакълагъа ётмек, татлы затла бириириую амаллары ючюнден кёп сейирлик хапар айтханды, мюлкде болгъан техника бла шагъырейлендиргенди эмда юй кьанатлыла, тууар малла, кьоянла кечинген ферманы да кёргюзтгенди. Сабийлеге кьоянлагъа быхы ашатыргъа кьойгъанларыуа аланы бек къууандыргъан эди.

Бизни корр.

ТАРЫХ

«Къарыусуз оноучула, тёредеча, бек къарылу болгъанларын кёргюзтюрге кюрешедиле»

Совет лидер Никита Сергеевич Хрущёвну жашау Сергей бла ушакъ бу кюнледе «Аргументы и факты» газетде чыкъгъанды. Анда бюгюнлюкде магъаналы соруула бла жууапла болгъанлары себепли окъуучуларыбызгъа сейир кёрюнюр деп басмалайбыз.

- Сергей Никитич, Россей Кърымны кесине къайтаргъанын эшитгенигизде сезимлеригиз? Кёпле сизни атагъызгъа 1954 жылда жарты айрыкамны Украинагъа бергенин кечалмайдыла.

- Адамлыкъ жаныдан «Кърым бизникиди!» деген чакъырым манга бек жуукъду. Андагъы адамла Россей бла бирге болургъа сюйгендиле, аланы оюмларын хурметлерге керекди. Кесини заманында АБШ Косовода жашагъанланы оноуларын тюз кёргенича. Мында чекле бузулмазгъа керекдиле, анда уа къалай сюйселе «чачылыргъа» да боллукъду, деп оюмлауну тюз кёрмейме.

Хрущёв Кърымны нек бергенди... Биринчиден, Украина ССР Кърымны хар не бла да жалчытханлай тургъанды, аш-азыкъдан башлап. Биз барыбыз да билебиз, жарты айрыкамгъа суу тащдырлыкъ Север-Кърым каналны къурулушну юсюнден вопросну чыкъгъанын. Къурулушну къураргъа илипин СССРни эки республикасыны аралары бла бармай, хар зат Украинаны къараууна да болса тынчыракъ эди. Андан сора да, Украинаны Россейге кьошулгъаныны 300-жыллыгъы жетип келе эди, ол кезиуде Кърымны Украинагъа кьошагъна дегендиле...

СССР чачылады, алай боллукъду деген акъыл Хрущёвну башына да келлик тюйюл эди, ол кезиуде Кърымны артха къайтырргъа онг чыкъгъанды. Ельцин аны хайырланмагъанды ансы. Кравчук эсгергеннге кёре, ала, Беловежский Пущада хар затны оноуун этип, тюш азыкъгъа жыйылгъанларында, аны юрюги къозгъалып чанча эди. Сора Украинаны президенти Ельцинни къатына келип, Кърым бла уа не этейик деп соргъанды: «Ол бизникиди, алай...» Ельцин а Горбачёвну тюртюп, бир жанына этеригини юсюнден сагъышлада эди, стол артына олтурургъа да заман жетип тура эди. «Ал кесинге!» - деди ол Кравчукга.

-Сиз кёп жылланы суукъ урушну тарыхын тинтиу бла кюрешгенсиз...

- Мен аны жаланда тинтген угъай, суукъ урушха къатышхан да этгенме, биз КБ-да ракетала хазырлагъанбыз.

- Сизни оюмугъузгъа кёре, Россей бла АБШ биягъы жау нек болдула?

-Американы алагъа тенг болургъа кюрешгенлени сюймейдиле. Кесини заманында Хрущёв да дуния лидерликге чыгъаргъа кюрешгенди. Американы ол шартны ангыларча бизге кьаты болургъа да тюшгенди. Хар зат 1956 жылда Венгер кризисден башланып 1962 жылда Кариб кризис бла бошалгъанды, АБШ-ны Кубагъа кириуюн тохтатырча СССР ары ядерный ракеталары жибергенинде. Эсепде сёлешиуле башланнгандыла, американы СССР-ни кеслерине тенг болгъанын женгнгендиле, ол а Сталинни заманында да болмагъан иш эди.

Алай, Союз суукъ урушдан чыгъаргъа дегенинде, артда уа ахырда чачылып къалгъанында, АБШ хорлагъанына ийнаннганды. Ол а уллу халат эди! Хау, Россей 80-чи жылланы ахырында, 90-чы жыллада кесин вице-президент Байден бла АБШ-ны посолу оноуну тутхан Украинача жюрютгенди. Ол заманда Россейде уа хар зат госсекретарьны орунбасары Тэлботтну къараууна болгъанды. Ельцин да «восьмёрканы» приёмларына кьошулууун бек жаратханды. Орус президент, сёзсюз, асыры кёп хапар айтады, алай тюш азыкъ бла сыйланнгандан сора ол хар затха да къол салып барады дегендиле артда американы къмылыла...

Алгъа Путин да алай этеримча кёрюннгенди алагъа. Алай 2007 жылда Мюнхенде конференцияда Путин Западха эсгертгенди: Россейни кесини сейирлери барды, аланы эсигизге алыгъыз. Америкалыла ол заманда болмагъанча чамланнгандыла – ол кесин «терс» жюртеди, хорланнган къыралны башчысыча угъай.

Ала Россейни жерине салыргъа умутлу болгъандыла. Алгъа Гюржюге къажау уруш ачхансыз ден терслегендиле - алай Путин Тбилисиге тебиннегенди, Бушну Иракда халатын къатламагъанды, сыятау да бермегенди. Артда сексуальный жаны бла аз къауумланы юсюнден законнга къадалгъандыла, кьыш Олимпиаданы тёгерегинде шайтан тепсеулерин башлагъандыла... Украинада болумла жерлерин тапханларында уа - санкцияла. Ол санкцияла Американы кесини бла Европаны да сейирлерине хайырлы болмагъанларына да къарамагъанлай.

Россей а наточуланы хахайларына артыкъ къайгъырмагъанлай, акъыл жыйып башлагъанды, кесини нефть-газопроводларын жаланда Западда угъай, Восток жанында да орнатып тебиргенди. Сюйсенг, бир краннны ачдынг, сюйсенг – башхасын. Бусагъатха дери Россей Запад бла битеу быргъылары, сатыу-алыулары бла байламлы эсе, энди ол Востокга жууугъуракъды. Къыгайлыла да андан хата кёрмейдиле.

- Сиз бир жол АБШ-ны Хауа кючлерини штабыны башчысы генерал Лемейни Экинчи дуния урущдан сора «демократия хорлар ючюн, ол жанында жюз миллион жанны жашауларын къурман этип, кеч болгъунчу, Совет Союзну бомбала бла чачдырыргъа керекди» деген сёзлерин эсгергенсиз. Бусагъатда аллай радикал генералла болмазла?

-Радикал сылхырла хар жерде да бардыла. Алай ядер кючю болгъан къыралгъа къайсы къыралны не башсыз президенти да тиерик тюйюлдю... Американы къыралы кеслерини жашауларын бек багъалайдыла, Россей бла уруш боллукъ тюйюлдю - аллай акъылсызла жокъдула. Хрущёвха болумну тапландырыр ючюн кризисленде ётергге керек болгъанды – венгерли бла кубалы. Путин алыкъа биринчисин оздургъанды – кърымлыны.

Мындан ары уа не боллукъду? Баям, хар зат да тюрленирик болур Трамп хорласа. Ол ёз акъылы бла ишлеген адамды. Кесин да Никсонча жюрютюрге боллукъду. Ол 1972 жылда биллмей тургъанлай Къытайгъа Мао Цзэдуннга баргъан эди. Аны уа ол заманда АБШ басынчакъларгъанлай тургъанды, Бусагъатда Путиннге этгенлеринден эсе да беригрек. Ызы бла уа Москвагъа тебиргенди, Брежневге «кадиллак» окъуна саугъалагъанды... Америкада къарылу башчы чыкъса, ол Путиннге эм Иранда аятоллагъа барыгъса керекди.

Штатланы проблемалары аланы эки ахырга президентлери да къарыусузла болгъанларындады. Къарыусуз алчыла, тёредеча, ала бек къарылу болгъанларын кёргюзтюрге кюрешедиле - бош жерде кьытлыкъла къурап, урушла бошлап. Буш - Афганистанда бла Ираклда, Обама - Ливияда бла Сирияда... Алай ол бек багъады, Иракда, сёз ючюн, ала бир зат къоллу болмагъанлай, ючюн триллион долларны желлге бошлагъандыла.

- Чогъожамагъанмысыз АБШ-гъа кёчгенигизге? Сизни ол эттенигиз патриотлукъну юлгюсю тюйюлдю дегенлеге къалай жууаплайсыз?

- Мен Штирлицме, деп алай жууаплайма (ышарады). Американы къарыусуз россейли политиканы ангылатыргъа кюрешеме. Мен россейли патриотма, аны бла бирге Америкагъа кёртичи да – нек деп сорсагъыз, эки къыралны да баш сейирлери мамыр жашау болургъа керекди. Кёчюнчю юсюнден айтханда уа, ол бир кесек заманнгады.

Биз бусагъатда Москвада фатарымда ушакъ бардыбрабыз, мында пропискам, столда россей паспортум. Американы паспорту да барды, аны бла дуния жолучулукъда айланнган тынчды... Аны ючюн кесими эмигрантча сезмейме, сатхыч болгъанма деп да сунмайма.

Виталий ЦЕПЛЯЕВ.
«Аргументы и факты».

Профессионалла

Хар дерсге - чыгъармачылыкъ къарау

Россей Федерацияны Битеулю билим бериуюню сыйлы ишчуси, бийик категориялы устаз Будайланы Лидия малкъар тилден дерсле бергенли 27 жыл болады. Ол Тырныауузну тёртюнчю номерли прогимназиясында ишлейди. Учреждениянны администрациясында аныча сынаулу, уста педагогга уллу хурмет этедиле, сабийлеге уа ол тюз да аналарыча къайгъыырады.

Лидия Хамидовна билим бериуню амаллары игилендириу жаны бла дайым кюрешгенлей турады. Методикаланы айырыгъа ие кёзден къарайды, хар дерс да сейирли, магъаналы болур, школчуланы хунерликлери айныр ючюн къолдан келгенни аямайды. Не жангы амалла бар эселе да, ишинде аланы жаратыргъа кюрешеди.

Устаз предметлени терен тинтиуге, хар сабийге да энчи амал табыугъа эс бурады. Инновациялы амалланы хайырланады. Ол себепден сейир да тюйюлдю аны окъуучулары «Мени гитче Ата журтум» деген республикалы конкурсда дайым хорлап тургъанлары да.

Лидия Хамидовна орус тилде сёлешген балаланы малкъар тилге женгил юйретирча энчи программа жарашдыргъанды. Дидактика материалла, карточкала, сынау ишле аны дерслеринде кенг хайырланыладыла. Аны бла бирге сабийлени ариу къылыкъгъа юйретиу жаны бла борчну да тынгылы тамамлайды.

Будайланы Лидияны коллективде даражасы бек бийикдеди. Коллегалары аны юсюнден жарыкъ бетли, не заманда да болушургъа, тюз оноу этерге хазыр болгъан устазды деп, алай айтадыла. Ол Къабарты-Малкъар Республиканы профильли министерствосуну, Элбрус районну администрациясыны эмда муниципалитетде билим бериу управлениясны грамоталары бла да саугъаланнганды.

ТАЛАЛАНЫ Анатолий.

Билмей тургъанлай келген эгеч

Болгъан иш

Орта женгил жаулугъун терен къысыл олтурады хансла, къуртла бла бакъгъан доктор тиширеу, эшик ачылса кёрюне. Бети ариуду, нюрлю, ауазы да – жумушакъ. Алай болмаса, жюрюмез эдиле бери адамла. Сагъышлы олтургъанла, кезиулерин ашыкъдыргъанла, аны сакъламай кирирге сюйгенле да кёп.

– Анам ауруйду, – дейди арыкъсуу къыз.

– Болушамыды?

– Болушмай а, къобуп башлагъанды, – къызны бетине ыразылыкъ ауанасы тюшюп, жарыйды.

– Игиди, – дейди жашауу келген тиширеу, атасын, анасын эсине тюшюре. - Атам, харип, бир да берекетли адам болуучу эди. Азны кёп эте, жокъну бар эте билген. Кёп ишлеген, иги да жашагъан. Атла ёсдюрюп, ол кезиуледе окъуна болмагъанча кёп хайыр этиучю эди. Ол алай айтхан эди аппама бла ыннама деучюдюле: «Мен сизни алтын аякъдан ашатырма», – деп. Сёзюне да табылгъан эди.

Олтургъанла, сюелгенле – кезиулерин сакълагъанла барысы да бирча тынгылагъанлыкъгъа, хауада: «Къалай бла?!» – деген, ала ийнаннмагъанларын кёргюзтген соруу тохтап:

– Хау, – дейди тиширеу, ол затны сезип. – Ашатхан эди, алай жаннетледе жатсынла барысы да. Артда, ол урушха кетип, бизни Орта Азиягъа кёчюргенлеринде, аппам ол аякъны да алып, базаргъа чыкъгъан эди, бир сауллукъ малгъа алышалсам деп. Ол, сабий эдим, менде бир кууанч бар эди, ол арбазгъа ийнекни башындан тартып кийиргенде.

– Да уллу байлыкъ эди ол заманда ийнек, сора сейирмиди?!

– Хау, жаныбызны къалдыргъан эди. Ыннабыз а: «Узакъдан да жарагъан жашым!» – деп къууаныучу эди, эртген-ингир сайын, ийнегибизни сыртын сылай.

– Къайтдымы да уруштан атанг?

– Аллай насып къайда! Алай, тоба-тоба, Аллахны чамландыра турама. Къайтхан эди, бизге угъай, Тюркге.

– Ол заманда кёпле кетгендиле ары. Жесирликге тюшгенле. Артда билдик, тыш къыралларгъа жол ачылгъанлы. Бери келирге да Сталинден къоркъуп, ёлтюрлюкдю деп. Да кеси жашын аямагъан, мени атамымы аярыкъ эди? Анда да жюреклери эрий...

Сейирди адам, быллай жерде, не жолоучулукъда, поездде, самолётда, автобусда болсун, ичин башха, аны танымагъан адамгъа ачаргъа къалай сюеди! Хапарына сюйюп тынгылагъаныбызны кёрюп, тиширеу андан ары айтады:

– Жууукъларын излей келгенди бу тиширеу деп кёргюзтеди да телевизор бла бир-эки жыл мындан алгъа, анам, харип, тёшек эди, аш юйде жубана тургъанымлай, чакъырады да мени: «Ий, сен анга не да айт, – дейди, – жюрегим бир бек къутуруп турады эрттенли, атанг да эсиме тюшюп... Бу жууукъ-ахлу излей айланнган тишириуну бет къаны сизникине ушайды».

– Къой, анам, болмачы затла бла кесинги къыйнама, – деп къояма, жастыгъын тюзетип. Бир-экн кюнден а, юч нёгери да бар, ол телевизордагъы омакъ тишириу кирип келеди тюзюнлей бизни арбазгъа.

– Рамазанны юйю бумуду? – дейме. – Аны ким сурайды?

– Хау, – дейме, атамы эрттеден бери айтылмагъан атын сагъыннганына сейирсинип.

– Сора бу адам сизни излейди.

– Атам урушда тас болгъанды, – дейме. – Аны ким сурайды?

– Аны сурамайма, сени сурайма, эшгечим, – деп, ол тишириу алай айтханда, къоншу-тийре да регим бир бек къутуруп турады эрттенли, атанг да эсиме тюшюп... Бу жууукъ-ахлу излей айланнган тишириуну бет къаны сизникине ушайды».

– Къой, анам, болмачы затла бла кесинги къыйнама, – деп къояма, жастыгъын тюзетип. Бир-экн кюнден а, юч нёгери да бар, ол телевизордагъы омакъ тишириу кирип келеди тюзюнлей бизни арбазгъа.

– Рамазанны юйю бумуду? – дейме. – Аны ким сурайды?

– Хау, – дейме, атамы эрттеден бери айтылмагъан атын сагъыннганына сейирсинип.

– Сора бу адам сизни излейди.

– Атам урушда тас болгъанды, – дейме. – Аны ким сурайды?

– Аны сурамайма, сени сурайма, эшгечим, – деп, ол тишириу алай айтханда, къоншу-тийре да жыйылгъан эди, бары да армау болуп къалдыла.

Тюркню эгечим атамы суратларын чыгъарып кёргюзтгенде уа, бютюнда. Анам да къууанды. Кёп жашамагъан эди андан сора. Атам эртте ёлгенин, дайым бизни сагъыныучусун айтханды эгечим: «Танскъадан ёлгенди», – деп, бир сёз айтды ансы. Артда уа сагъынмады.

– Эгечинг а?

– Эгечим а бизни бла юч кюн туруп кетди. Ол да артыкъ бек танымай эди атабызны. Сабий эди, ол дуниясын алышханда. «Къой-къой, энди санга андан не? Ол – къайда, сен – къайда?» – дегенле кёндюле. Алай, ыйыкъдан, айдан бир сёлешсек да бир бирге, игиди, тамырларыбызда бир хан жюрюйдю. Аллахха шукур! Жангыз тюйюлме. Атамы къабырына уа барлыкъма, анамы къабыяндан топуракъчыкъ да алып.

- Энди ала биргедиле, – дейме. – Андан къарап, къуана болурла сиз, эгечле, бир бирни таныгъаныгъызгъа, жюрютенигизге.

– Барлыкъма, – дейди тишириу, ыразы бола, сёзюн жюрегинде бютюнда бек бегите, алай болмазгъа боллугъуну къоркъуун женгерге кюреше. – Тюз бакъдырып бошагъанымлай, тебирерикме. Аны ючюн жюрюйме бери да ансы, айыпмыды, жыл санынг бир келсе...

КЕРТИЛАНЫ Сакинат.

Культура

Бу кюнледе КъМР-ни Миллет музейинде «Героическая оборона Севастополя в судьбе России и творчестве Л.Н.Толстого» деген ат бла кёрмюч къуралгъанды. Анда айтылыкъ жазыучу 1854-1855 жыллада эмда 1942-1945 жыллада Къулийланы Къайсын бла Алим Кешоковну Севастопольда сермешлеге къатышханларын баямлагъан суратланы, документлени, дагъыда окъланы, къылычланы, аланы кийген кийимлерин да кёрюрге онг болгъанды.

Айтылыкъ жазыучуларыбызны жигитлик жоллары

1854 жылны сентябрь айында Севастопольда сермешле башланнганында, Лев Толстой кесин ары кёчюрюрлерин тилеген эди. Аны урушха къатышханны эсгериулерин «Севастополь в декабре», «Севастополь в мае», «Севастополь в августе 1855 года» деген хапарларында окъургъа болукъуду. Ол аланы «Современник» журналда басмалагъанды.

Л.Н.Толстой атлы къырал музейни Железноводскда филиалыны башчысы Инна Аккерманцева бизни республиканы культура аралары бла байламлыкъ тутады. Алгъараккъда ала мында «Кавказские дороги Льва Толстого» деген проектлерин да кёргюзтгендиле. Къараучуну анга сейири уллу болгъаны уа къуурандыргъан, ышандыргъан да шарт эди. Аккерманцева, кёрмючде сёлеше, белгили акъылманны жашауну бу кезиую бла байламлы кёп сейир болумланы юслеринден хапарлагъанды.

КъМР-ни культура министри Мухадин Кумахов да бу проектни жашауда тийишлисича бардырылгъанына, республиканы къараучусуну да Лев Николаевични жашауу бла байламлы къыйматланы кёрюрге онгу болгъанына къуурангнан жашырмагъанды.

- Сейир тюйюлмюдю,- дегенди Миллет музейни таматасы Феликс Наков, - Толстой айланнган жолла бла жюз жыл, сау ёмюр озгъандан сора бизни закийлерибиз Къулий улу бла Кешоковну да баргъанлары. Тарых айланчла бир ненча тёлюню бирге жуукъ этедиле. Ызы бла Наков да коллегасы Инна Аккерманцевагъа быллай магъаналы маданият жумушну тындыргъаны ючюн битеу республикада жашагъанланы атларындан ыразылыгъын билдиргенди. Кёрмюч 20 октябрьге дери барлыкъды.

ТЕМУККУЛАНЫ Амина.

САУЛУКЪ

Гриппден прививка керекмиди?

Тюрлене тургъан штамм

Хау, кезиуден-кезиуге дарманны салдырта тургъанны хатасы жокъду – хар жылдан биз гриппни жангы штаммлары бла тюбешебиз. Вирус терк тюрленеди, аны ючюн быллытгъы прививканы хайыры болмайды.

Кимге жарамайды

Эрттеден бери къыйнагъан ауруулары тирилгенлеге. Сууукъ тийип ауруп тургъанлагъа. Температура, бурун суу, жётел этгенлеге ани салдырыргъа ахырысы бла да керекмейди. Аллергик сабийлеге, алагъа педиатр къарап, къаллай вакцина келишгенин айтмаса.

Борчлу халда ким этдирирге тийишлиди

Кёп адамла бла тюбешенлеге, жамауат жыйылыулагъа къатышханлагъа, жамауат траспортда жюрюгенлеге. Саны-чархы къарыусузланнганлагъа. Нек дегенде алада грипп ауур халгъа айланыргъа болады. Ол а жашаугъа окъуна къоркъуулуду. Алты айлары толгъан сабийлеге. Жыл санлары алтмышдан озгъанлагъа. Ауурлукълары болгъан тиширыулагъа. Хронический ауруулары болгъан адамлагъа.

Дармандан аурургъа уа боламыды?

Угъай, къыралыбызда бусагъатда ёлтюрюлген вакциналаны файдаланадыла. Алагъа вирус саулай кийиримейди, аны кесеклери къошулады. Ол а жугъуугъа къоркъууну ахырысы бла да кетереди. Жашауда уа адамла простуданы тутуп, артда аны прививкадан кёрюп турадыла, вакцинаны былайда халталгъы болмагъанын ангыламагъанлай.

Жюз процентге сакъаймыды?

Угъай. Ёлтюрюлген вакцина, санны-чархха женгил синдирилген, жюз процент иммунитетни бермейди. Аны ючюн дарман салдыргъан адам вирус бла тюбешсе, аурургъа боллукъду. Алай аны магъаналы файдалыгъы уа, вакцинациядан сора, ауруу 98-99 процентде женгил халда озады, жашаугъа къоркъуу чыгъармагъанлай.

Вирусдан къалай къоруланайыкъ?

- Саулукъгъа хайырлы аш-азыкъ: кёгетле кёбюрек; воспаленияланы къозгъаргъа боллукъ продуктладан тыйылыргъа: бек биринчиден, ала татлы ашарыкъладыла.
- Кереклиси тенгли бир жукълау: 7-8 сагъатдан аз угъай. Жукъуну жетишмегени санда-чархда къарыуну артха тохташдырыу процессени тыяды эмда бизни вируслани алларгъа къарыусуз этеди.
- Физкультура: ол санны-чархны хайырлы кючюн тирилтген файдалы стрессди.
- Отоулада хауаны мылыллыгъын кёбейтирге.

Эсигизде болсун: гриппни вирусу къургъакъ хауаны бек сюеди, ол анда иги жайылады эм сакъланады.

- Къолланы терк-терк жууу, столну, клавиатураны, башха затланы башларын дезинфекция этген къагъат неда быстыр журунчукъла бла сюпюу.

«**Комсомольская правда**» газет.

Законсузлукъ

Улутха ала тургъанлай тутулгъанды

2016 жылны 12 сентябринде Урван районда полициячы, къуллугъун толтура тургъанда, ол жерли адамны машинасын тохтатханды. Водитель кеф эди. Ол ичгенин жашырмагъанды эм инспекторгъа аны жууапха тартмазын тилегенди. Ол эр кишиге 30 минг сом берсе, административ протокол жарашдырмазгъа айтханды. Водитель бу ачнаны жыяргъа бир кесек заман тилегенди. Бир ыйыкъдан сора ала улутханы 25 мингнге дери азайтхандыла.

Инспекторгъа тюберден алгъа шофёр, КъМР-де МВД-ны кеси къоркъуусузлукъну бёлюмюне барып, халны билдиргенди. Андан сора бёлюмню ишчилери полициячыны улутха ала тургъанлай тутхандыла. Анга РФ-ни Уголовный кодексини 290-чы статьясины 3-чю бёлюмюне кёре уголовный жумуш ачылгъанды.

КъМР-де ич ишлени министри, полицияны генерал-лейтенанты Игорь Ромашкин бу болумну къаты тинтигре буюргъанды. Ахыр эселеге кёре уа, бузукълыкъ этген полициячы терслигине жолукъдурулукъду, аны башчылары уа дисциплинар жуаплылыкъгъа тартыллыкъдыла.

КъМР-де МВД-ны пресс-службасы.

Сакълыкъ

Сансызлыкъ бла юйюгюзге хата келтирмегиз

Сууукъла жетгенлей адамла журтларын жылытыр мурат бла тюрлю-тюрлю приборла сатып аладыла. Алай кёпле аланы тюз сайлай билмейдиле. Тюкенледе болгъан жылыу оборудование барысы да тийишли тинтиуледен ётмегенлери белгилиди. Аны ючюн аны юйге келтиридген алгъа ол къоркъуусуз болгъанын бла къалгъанын билиргге тийишлиди. Бек алгъа инструкциясын окъургъа керекди.

Бирле юйлерин жылытыр ючюн, артыкъда кючлю печьлени сайлайдыла, башхала аланы кеслери спиральдан ишлейдиле. Электроплитканы хайырланнганла да бардыла. Къоркъуусузлукъну жоркъларын унутуп, аланы шкафланы ичлеринде, тёшеклени тюплеринде жандыргъанла да табыладыла. Алай быллай оюмсузлукъну хатасы чыкъмай къалмайды. От къабынып, адам мюлкюн тас этерге, кеси да ачыргъа боллукъду.

Ёртен асламында адамла жылыу приборланы терс хайырланнганлары бла байламлы тюшеди. Арт беш жылны ичинде республиканы ол сылтау бла жюз гузаба болгъанды. Аланы кезиуюнде 7 адам ёлгенди, 20 тюрлю-тюрлю жарала алгъандыла. Битеу да бирге 30 фатар бла юй кюйгенди.

Заводда чыгъарылмай, адамла кеслери ишлеген приборла, бютюнда спираль маталлыла, артыкъда къоркъуулудла. Къагъала уа барысы да бирчадыла. Адам эсирип, жукълап къалады. Ары-бери бурула, тёшекни къатында жандырылып къалгъан печьге жууургъан тийип, къабынып, тёгеркни-башны от алады.

Быллай къыйынлыкъла тюшмез ючюн, бир къауум жорукъну сакъларгъа тийишлиди. Жылыу приборланы кюерик затланы къатында жандырмагъыз – мебельге, терезе, эшик жабылагъа жуукъ жерде. Быстырланы къургъакъсытханда да, аланы хайырланыргъа ахырда жарамайды. Юйде гитче сабийчикле бар эселе, печьле жабыкъ болургъа керекдиле. Бир ненча приборну бирге бир розеткада жандырыргъа жарамайды.

Битеу жорукълагъа да къарамай, сизни юйюгюзге хата келген эсе, мычымай 01 номерге сёлешип, от ёчюлтюючини чакъыргъыз (мобильный телефондан 112 номер). Юйде сабийле, тамата тёлюню келечилери бар эселе, барысын да арбазгъа ашырыгъыз, битеу приборланы розеткадан чыгъарыгъыз, газны жабыгъыз.

Амалгъа кёре, отну ёчюлтюрге кюрешигиз. Болмаса, терк окъуна юйден тышына чыгъып, болушлукъ сакълагъыз.

Арсен САБАНОВ,
КъМР-де От тюшюуге къажау къырал службаны келечиси.

Тюрлениуле

Айлыкъ кезиуюнде мёленирикди

Бу кюнледе урунгнланы ишлери бла байламлы закон жорукълагъа бир ненча тюрлениу кийирилликди.

Алай бла, жангы изленлеге тийишлиликде урунгнан адамгъа иш хакъ тёлеуню арасы 15 кюнден озмазгъа, кеси да эки урумгъа ётерге керек боллукъду. Закон бла берилген солуу кюнлери ючюн хакъ юч кюннге алгъа берилликди, ишден толу эркин этилсе уа – битеу тийишли къагъытларын, хакъын да ол кюн окъуна саулай къолуна алмаса, ишни къурагъан мюлклени башчылары жууапха тартыллыкъдыла.

Дагъыда бу айдан башлап, адамны иш бла жалчытхан органла кеслерини урунуу онгларын эм болумларын бирикген къырал эсепге тюшюрюрге борчлудула. Анда уа хар мюлкню къолайы къаллай болгъаны, тюшюрген файдасыны ёлчеми эм борчлары шарт кёргюзтюлгенлей турлукъдула. Иш излеген адам бу затланы Интернет бла кёрюп, кесине сайлау эталлыкъды.

Бизни корр.

Футбол

Чемпион болургъа талпыныулукъ кереклисича ачыкъланмайды

Республиканы футболдан чемпионатыны 26-чы туру Терекде ётгенди. Анда жер-жерли команда Сармаковну «Союзу» бла экинчи жер ючюн ойнагъанды. Ала ары дери «Кахунну» хорлаялсала эдиле, ол кюн аллай бир кюч салыргъа керек болмаз эди, алай ол да болушмагъанды - къытдыргъанды.

«Союзгъа» уа «кюмюшню» алыр ючюн, чемпионатны ахыр турунда «Автозапчасть» бла да тюбеширге керекди. Ол а чемпионду эм аны да кесини умутлары бардыла.

«Кахун» стартда иги ойнаялмагъан эсе да, жерине къайталгъанды. Ол угъай, Терекде хорлап, турнир таблицада «Тэрч» бла ючюнчю жерни юлеширге дейди. Хау, терккчилени хорламлары кёпдюле, ала очкола да жыялгъанды, алай энди алагъа да жангылыргъа чыртда жарарыкъ тюйюлдю.

«Автозапчасть» а, алгъадагъы чемпионатдача, бу жол да хорлагъанлай келеди. Ол башха командаланы бек азындан он очкогъа озады. Келир турда къытса уа, ол биягъы чемпион боллукъду. Бютюнда Псынадахада жер-жерли «Родникни» онгларгъа анга артыкъ уллу къыйын салыргъа керек болмагъанын эсге алсагъ а, ишеклик къалмайды. Алай спортда не тюрлю эсеп да чыгъып къалыучуду.

Хорлам къайсы спортчугъа да уллу байрамды – кесинги стадионунг, къуунч тыпырлы къараучуларынг, районну неда шахарны администрациясыны келечиси саугъалары бла, матчдан сора хант столла. Алай аланы бир ыйыкъгъа артха кёчюрюу да хайырлы боллукъду. Нек дегенде «Родник» баш дивизионда жерин сакълар ючюн къаты кюреш бардырлыкъды.

Алай бла командаларыбызны чемпион болургъа итиниулери ёлмеген эсе да, терен жукъудады. Мен аны журналистча айтама.

***26-чы турну эсеплери**:*
«Кенже» - «Адиюх» - 3:1
«Нарт» - «Псыгансу-ДА-ДОУ» - 3:2
«ГорИс-179-Кавказкабель» - «Бедик» - 6:2
«Тэрч» - «Кахун» - 0:1
«Велес» - «Баксан» - 6:3
«Автозапчасть» - «Спартак-Нальчик» - 4:2
СК «Союз-Сармаково» - «Родник» - 4:0
СК «Атажукинский» - «ЛогоВАЗ» - 2:2

Виктор ШЕКЕМОВ.

КъМР-ни чемпионатыны баш дивизионуну командаларыны турнир таблицалары

Командала	О	Къ	Тб	Х	И	Оч
1. «Автозапчасть» Бахсан	26	23	2	1	99-27	71
2. СК «Союз-Сармаково» Сармаково	26	19	4	3	91-39	61
3. «Тэрч» Терек	26	17	4	5	65-31	55
4. «Кахун» Кахун	26	16	7	3	78-37	55
5. «Нарт» Нарткъала	26	14	2	10	66-59	44
6. «Велес» Карагач	26	13	4	9	79-72	43
7. «Бедик» Аргудан	26	11	3	12	60-60	36
8. СК «Атажукинский» Атажукино	26	10	7	9	59-61	37
9. «Псыгансу-ДА-ДОУ» Псыгансу	25	9	5	11	43-54	32
10. «ГорИс-179- Кавказкабель» Прохладный	25	10	2	13	57-59	32
11. «ЛогоВАЗ» Бабугент	26	7	6	13	58-82	27
12. «Баксан» Бахсан	26	7	3	16	50-100	24
13. «Родник» Псынадаха	26	6	4	16	47-74	22
14. «Спартак-Нальчик»	26	5	7	14	46-49	22
15. «Кенже» Кенже	26	6	0	20	48-92	18
16. «Адиюх» Адиюх	26	3	2	21	32-82	11

Кюч троеборье

Арнольд Шварценеггер атлы эришиулеге къатышыр муратлыды

Екатеринбургда спортну кюч тюрлюлеринден «Алтын къаплан» деген атлы онунчу юбилей фестиваль бардырылгъанды. Ол Европада бла Азияда эм уллу турнирге саналады, быйыл анга битеу дуниядан сегиз мингнге жуукъ спортчу къатышхандыла.

Фестивальны чеклеринде пауэрлифтингден (кюч троеборье) дунияны чемпионату да болгъанды. Анда 2500 атлет сынашхандыла, ол а эришиулени рекорду окъуна болгъанды.

Юниорланы араларында 75 килограмм ауурлукъ категориядa Элбрус районну олимпиада резервли сабий-жаш тёлю спорт школундан Курданланы Марат да эришгенди. Ол штанганы жатып эм сюелип, чёгюп эм къобуп кётюрюуде битеу да 490 килограммны алгъанды. Ол экинчи упражненияда 230 килограммны алып, кюмюш майдалгъа тийишли болгъанды.

Марат кеси айтханнга кёре, аны бу кёрюмдюсю артыкъ иги тюйюлдю, жарау этгенде, юч упражненияда ол беш жюзден аслам килограммны кётюрюп тургъанды. Алай быллай уллу конкуренция болгъан жерде бу жетишим да бек ахшыды.

Атлет быллай даражалы эришиулеге барыргъа болушханлары ючюн спорт комитетни башчысы Жаппуланы Магометге, спорт школну директору Чечелланы Арсеннге, предприниматель Гюлюйланы Фаридагъа ыразылыгъын билдиреди. Ол энди Арнольд Шварценеггернни башчылыгъы бла европалы къыраллада жыл сайын бардырылыучу «Арнольд-классик» деген уллу халкъла аралы турнирге къатышыргъа мурат этеди.

Анатолий ТЕМИРОВ.

СУРАТДА: Курданланы Марат.

Спартакиада

Айырмалы атлетле - тырныауузчула

Элбрус районну билим бериу учреждениялары окъуучуларыны араларында кезиулю спартакиада башланнганды. Биринчи эришиуле женгил атлетикадан болгъандыла. Сабийле къысха бла узун дистанциялагъа эмда тёрт кере жюз метрге чабып сынашхандыла.

Эм кёп очкону жашлада Тырныауузну атлынчы номерли школуну командасы алгъанды, къызлада уа – бешинчи номерли прогимназиясы. Командалагъа, энчи зачётда хорлагъанлагъа да районну билим бериу управлениясындан, физкультура эм спорт комитетинден бла сабий-жаш тёлю спорт школдан саугъала берилгендиле.

Анатолий ТАЛАЕВ.

СУРАТДА: бешинчи номерли прогимназияны командасы.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
ЖАНГОРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары)
ТЕКУЛАНЫ Хаса
(баш редакторну орунбасары)
ТОКЪУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь)
МОКЪАЛАНЫ Зухура
(культура бёлюмню таматасы)
ТИКАЛАНЫ Фатима (жамауат-политика жашау бёлюмню таматасы)

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмныйи - 42-63-01.
Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82.
Жууаплы секретарь - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:
Жамауат-политика жашау - 42-24-02, 42-67-68.
Культура - 42-75-82, 42-66-76.
Социальный-экономика - 42-66-73, 40-59-18.
Жангылыкъла эм спорт - 40-39-93, 42-66-71.
Окъуучула бла байламлыкъла жюрютюу эм реклама - 42-37-94.
Энчи корреспондент - 42-68-72.
Тилманчла - 40-28-97. Бухгалтерия - 42-30-87.
Операторла - 40-28-49, 42-39-65.

Редакция авторла бла къагъыт жюрютмейди. Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла.
Газетде басмаланнган материаллада айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишмезге боллукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн Россей Федерацияны басманы юсюнден закономуна тийишлиликде материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.

Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машинка бла жазылгъан 5-6 бет) кёпню алмайды.

Газет басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю июнда регистрация этилгенди.
Регистрация номер —Н—0066. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КъМР-ни Басма эмда асламлы коммуникацияла жаны бла къырал комитетини компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басмаланнганды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Газетлени иелерине тапдырыу ючюн КъМР-ни почта связыны федеральный Управлениясы жууаплыды.
Телефонла: 76-01-28, 76-01-10

Газетлени розницагъа сатыу ючюн КъМР-ни "Роспечать" акционер обществосу жууаплыды.
Телефон: 42-69-34

Номерге графикге кёре 19.00 сагъатда къол салынады. 20.00 сагъатда къол салынганды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Османланы Хыйса - дежурный редактор;
Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарыны орунбасары;
Зезаланы Лида - (1,2-чи летле), - Бийчекклуланы Жаннета(3,4-чю летле) - корректорла.

Тиражы 2100 экз. Заказ № 1580
Багъасы 10 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНЫ АДРЕСИ:
360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5
электрон почта:
elbor_50@mail.ru